

NÉPMŰVELŐK EGYMÁS KÖZT

Kilenc népművelési titkár kormányzói kitüntetése

Húsz éves már az a nemzetnevelő munka, amelyet az iskolán kívüli népművelés szervezetei az egész országban végeznek. A húsz év történetét kevesen ismerik, a munkát valójában csak annak részesei tudják, eredményeit pedig főként azok a tömegek, amelyek az iskolán kívüli népművelésbe kapcsolódva, előadásokon, tanfolyamokon szereztek tudományos ismereteket, léleknevelést, üdítő szórakozást.

Pedig ma már Budapest legnagyobb színháza, a Magyar Művelődés Háza mellett a vidéki kultúrgócok is házakat emelnek a népművelésnek, de kis falvainkban, apró tanyaközpontokon is vannak olvasóköri, amelyek a nép művelésének az otthonai. Gyárvállalatok nemcsak sporttelepeket létesítenek, hanem kultúrházakat is és szabadidőszervezeteik együttműködnek a népművelés hivatalos szerveivel, szívesen fogadják azok jótanácsait, hasznos irányítását.

Nagy utat tett meg az iskolán kívüli népművelés a vármegyei és törvényhatósági bizottságoknak húsz év előtti megalakulása, a munka megindulása óta a mai napig. Kitartó, szívós, zajtalan munka volt, munkásai nem kérkedtek vele, nem igyekeztek a közvélemény figyelmét maguk felé terelni, csak — hivatásuk tudatában — dolgoztak ernyedetlenül.

Akik ismerik ezt a tevékenységet, tudják, hogy milyen nagy munka hárult abból a népművelési titkárokra, akiket nagyon találóan „a magyar kultúra ügynökeinek” is szoktak nevezni. Ők szervezik a vármegyék, a törvényhatóságok népművelését; járják a kisvárosokat, falvakat, tanyákat; ahol tanács, segítség, szervezés, irányítás kell, mindenütt ott vannak; ahol biztatásra van szükség, elmennek oda biztatónak.

Ma hatvan népművelési titkár működik a megnagyobbodott országban, akik között vannak fiatalok, de szép számmal olyanok is, akik a rendszeres iskolán kívüli népművelés megindulása óta szolgálják vármegyéjükben a tömegek kiművelésének ügyét, tehát már húszéves munkára tekinthetnek vissza.

Az iskolán kívüli népművelés minden híve és munkatársa örömmel értesült arról, hogy a legrégebb és legeredményesebb munkát végző kilenc népművelési titkár érdemei legfelsőbb elismerésben részesültek. A Kormányzó Úr Öfömlétsága Szinyei Merse Jenő m. kir. Vallás- és közoktatásügyi Miniszter előterjesztésére folyó évi február 27-én kelt legfelsőbb elhatározásával megengedte, hogy az iskolán kívüli népművelés huszadik évfordulója alkalmából e kilenc népművelési titkárnak elismerését fejezzék ki.

Kilenc titkár kapta meg ezt a legfelsőbb elismerést, de úgy érezzük, hogy rajtuk keresztül az a munka, az a cél, azok a törekvések részesültek ebben a magas kitüntetésben, amelyeket ez a kilenc ember is férfi munkájával szolgált. A fővárosi iskolán kívüli népművelés vezetője, Pest vármegye és messzi vármegyék népművelésének a titkárai szerepelnek a kitüntetettek között, főként azok, akik visszatért magyarok és idegen nyelvűek népművelését irányítják.

Vegyük sorra a kitüntetetteket:

Tantó József Békés vármegye népművelési bizottságának megalakulása óta a titkára, 1922 szeptember 14-én foglalta el ezt a hivatalát és azóta is megszakítás nélkül ott dolgozik. 1888-ban született Tiszaföldváron, tanítói oklevelet 1907-ben szerzett a nagykerösi református tanítóképzőben. Az 1914—18-as világháború alatt két évet szolgált megszakítás nélkül az arcvonalban. Lelkes, kitartó munkájával Békés vármegye népművelésének megteremtője lett, s tollával is annak szolgálatában áll. Több népművelési évkönyv jelent meg az ő szerkesztésében, és folyóiratok, szaklapok hasábjain is gyakran találkozunk a probléma iránt érdeklődő olvasó a nevével.

Novágh Gyula tudásának és fáradhatatlan munkájának az érdeme elsősorban, hogy Budapest iskolán kívüli népművelése világviszonylatban is az elsők között áll.

Budapesten született 1887-ben és itt is szerzett 1913-ban középiskolai tanári oklevelet. Erdeklődése azonban már pályája elején is a felnőttek oktatása felé terelődött. 1919–1920-ban a vallás- és közoktatásügyi minisztérium népművelésügyi előadója volt és ebben a munkakörében résztvett a népművelési szervezet előkészítésében. 1920-tól 1922-ig az Országos Szabadoktatási Tanács helyettes főtítkára volt, 1922. október 14-én pedig Budapest székesfőváros iskolánkívüli népművelésének a vezetését vette át. Arról a munkáról, amit Novágh Gyula a főváros iskolánkívüli népművelésének az érdekében kifejtett, népművelők előtt főlegesen beszélni. Mindnyájan ismerjük Budapest külvárosi népművelési telepeinek eredményes népoktatását, de tudjuk a szabadegyetemi előadásokon folyó igazi népkultúrát terjesztő előadásokat, az Opera, a Nemzeti Színház előadásait, a tanulmányi kirándulásokat, a gyáripar szabadidőszervezeteinek munkaelőadásait: mindazt, amit a fővárosi iskolánkívüli népművelés ma jelent. Három évvel ezelőtt vette át Novágh Gyula a Városi Színház igazgatását, azét a színházét, amellyel évtizedeken keresztül egy igazgató se tudta, hogy mit kezdjen, mindenki bukottan távozott onnan. Novágh Gyula megcsinálta belőle a Magyar Művelődés Házát, a főváros legelősebb és leglátogatottabb, egyik legvirágzóbb színházát. Erdemeinek elismerésül 1942-ben tanügyi főtanácsos lett és a mostani kormányzói kiténtetés is ezeknek az érdemeknek a jutalma.

Tamás József, Somogy vármegye és Kaposvár thj. város népművelési titkára Galgócon született 1886-ban. Tanítói oklevelet a modori állami tanítóképzőben szerzett 1907-ben és 1922-ig mint tanító működött. 1922. október 17-én lett Somogy vármegye népművelési titkára. A vármegye területén végzett szervezői munkája mellett jelentős irodalmi tevékenységet fejt ki. Számos népművelési kérdésekkel foglalkozó szakkönyve, előadásorozata jelent meg. Nyelvtudása lehetővé tette a külföldi népművelési szakirodalom, tanulmányi útjai pedig külföldi országok népművelési intézményeinek, szervezetének megismerését és a magyar népművelőkkel való megismertetését.

Bencze András Sinfalván született 1889-ben. A tanítóképzőt Nagyenyeden végezte, ahol 1909-ben szerzett oklevelet. Az egész 1914–18-as világháborút arconalbeli szolgálatban küzdötte végig. 1922. december 12-ike óta népművelési titkár. Először Kiskunhalason működött. 1926 óta Zemplén vármegye népművelési bizottságának a titkára, Fáradhatatlan munkát végez vármegyében, ahol az idegen ajkú lakosság népművelése is nagy feladatok elé állítja a bizottságot és annak titkárát.

Wiesenbacher József 1887-ben született Komáromban. Tanítói oklevelet 1907-ben szerzett a modori állami tanítóképzőben. 1923. november 20-án lett az akkor közigazgatásilag egyselőre egyesített Komárom-Esztergom vármegyék népművelési titkára, majd amikor a két megye visszazserezte régi, történelmi területét, 1939-ben Wiesenbacher Komárom vármegye és Komárom thj. város népművelési titkára lett. Különösen a visszakerült területek népművelésének megszervezése körül fáradozott nagy ügybuzgalommal. De jelentős érdemeket szerzett a magyar dal-kultúrájának a széles népi tömegekben való megszerettetése körül.

Katona Géza, az ország legnagyobb vármegyéjének, Pest vármegyének népművelési titkára 1887-ben született Szabadszentkirályon. 1906-ban szerzett tanítói oklevelet a pécsi püspöki tanítóképzőben, majd 1911-ben gyógypedagógiai tanári diplomát nyert. 1911-től 1925-ig mint állami gyógypedagógiai tanár, később mint igazgató működött. Kecskeméten a róm. kat. tanítóképzőnek csaknem másfél évtizeden át pedagógiai tanára volt. 1925. május 22-ike óta népművelési titkár. Ezirányú tevékenységét Kecskeméten kezdte meg, 1933-ban Győrbe került, majd munkássága elismerésül 1939-ben Pest vármegye központi népművelési titkára lett. A hatalmas vármegye népművelésének irányításában nagy érdemei vannak, különösen népfőiskolák megszervezése terén. Szakirodalmi tevékenysége is jelentős. Ő írta meg a magyar iskolánkívüli népművelés vezérfontalát és írt Népművelési Útmutatót, amely két könyv nagyon fontos, nélkülözhetetlen kézikönyve mindazoknak, akik népműveléssel foglalkoznak.

Komorovics Béla, 1889-ben Kassán született, 1909-ben szerzett tanítói oklevelet és 1926-ig mint tanító működött. 1926. március 3-án lett Abaúj-Torna vármegye népművelési titkára és különösen a vármegye egész területének visszakerülése után Kassán szerzett nagy érdemeket a visszacsatolt területek a csonkaországgal való lelki kapcsolatának kiépítése terén.

Tarkó Lajos, 1879-ben született Kúnágotán, tanítói oklevelet 1903-ban szerzett a budapesti I. kerületi állami tanítóképzőben. 1927. augusztus 15-ike óta Bihar vár-

megye népművelési titkára; korát meghazudtoló fiatalos lelkesedéssel fáradszaktalanul végzi hivatását, amely nagy, de hálás munkát mér rá „Biharországban“.

Lillik Béla 1888-ban született Nagykanizsán. Tanítói oklevelet 1907-ben Csáktornyan szerzett. 1927 óta népművelési titkár. Ezirányú munkáját Veszprémben kezdte, majd Katona Géznak Győrből való távozása után 1939-ben Győr vármegye és Győr thj. város népművelési titkára lett. Jeles szervező munkája mellett értékes irodalmi tevékenységet fejt ki. Folyóiratokban és napilapokban sűrűn jelennek meg népművelési és társadalmi vonatkozású tanulmányai, cikkei.

Bemutattuk a kilenc kitüntetett népművelési titkárt. A magas kitüntetés alkalmasból azt kívánjuk nekik, hogy még sokáig végezhesék azt a munkát, amelyet a magyar népművelés érdekében eddig is olyan nagy hittel, lelkesedéssel, ügybuzgalommal kifejtettek.

Simándi Béla

A Magyar Népművelők Társaságának közgyűlése

Április 5-én d. u. 6 órakor ült össze a Magyar Népművelők Társasága múzeumkörúti helyiségében, évi rendes közgyűlésére. A szép számmal megjelent tagok sorából sokan voltak a vidékiek is. Antalfia Antal dr. megnyitója során kegyeletos szavakkal emlékezett meg a Társaság két elhunyt tagjáról: Kemenes Illés dr. pestvidéki tankerületi főigazgatóról és Hübner Józsefről, a honvédelmi minisztérium haderőnkívüli osztályába beosztott népművelési titkárról. Emléküket jegyzőkönyvében örökítette meg a közgyűlés. Az elnöki jelentés részletesen beszámolt az 1942. év eredményeiről. A Társaság az elmúlt évben is kiadványai milliokra rúgó példányszámaival emelte olvasóinak tudását, erősítette lelkükben az erkölcsiséget és a nemzeti érzést. A *Magyar Lélek* c. népművelési folyóiratunk 84.000, a *Szebb Jövőt* heti képes leventeújságunk 14.146.000, a *Gyermekvilág* kéthetenként megjelenő gyermeklapunk 883.000, az *Érdekes Regények — Röptében a világ körül* c. kéthetenként megjelenő kiadványunk 606.000, a *Magyar Klasszikusok* c. kiadványunk pedig 225.000 példányban jelent meg. Egyes könyvkiadványaink közül a *Horthy-dalok* 56.000, a *Háborús világ dalai* 25.000, a *Háborús világ térképei* 78.000, a *Háborús világ újabb térképei* 45.000, *Széchenyi fáklyavilága* 25.000, *Magyar farsang* 15.000, *Magyar mosoly* 5000, *A kanyargó Tisza mentén* 15.000, Dáloky János: *Igy készül a magyar film* 5000, A „*Szebb Jövőt*“ *kiskönyvei* 10.000, a *Jó Forrás* c. naptár 50.000 példányban jelent meg. Majd hálás köszönetet mond az elnök mindazoknak, akik a szép eredmény létrehozásában közreműködtek. Örömmel jelentette be a közgyűlésnek, hogy a gr. Klebelsberg Kunó Emlékbizottság a Kulturális Egyesületek Szövetsége (KESZ) javaslatára 1942. évi nagygyűlésén a Klebelsberg-emlékplaketttel a Magyar Népművelők Társaságát tüntette ki, mint olyan kultúr-egyesületet, amelyik az 1942. évben a legnagyobb eredményt érte el a népművelés terén.

A közgyűlés nagy örömmel és lelkesedéssel vette tudomásul az elnök közléseit, aki ezután meleg szavakkal üdvözölte a kormányzói elismerésben részesített Bencze András, Katona Géza, Komorovitz Béla, Lillik Béla, Novágh Gyula, Tamás József, Tantó József, Tarkó Lajos, Wiesenbacher József tagjainkat. Kiemelte az intézményes népművelési munka megindulása óta kifejtett buzgó és eredményes munkásságukat s az eddighez hasonló további lelkes nemzetépítő munkára s Társaságunk odaadó támogatására buzdította a kitüntetetteket. A közgyűlés meleg ünneplésben részesítette a legmagasabb helyről jött kitüntetésben részesült jelenlevő tagtársainkat. Nevükben Novágh Gyula köszönte meg az üdvözlést.

A közgyűlés ezután az 1942. évi zárószámadásokra vonatkozó jelentéseket hallgatta meg és a számvizsgáló bizottság jelentése alapján a pénztárosnak s az ellenőrnek az 1942. évre vonatkozó felmentést megadta. Az 1942. évi vagyonkimutatás s az 1943. évi költségvetés tudomásulvétele, illetve jóváhagyása után a közgyűlés megválasztotta a Pályi Sándor, Szalatsy Richárd, P. Tarcsafalvy Lajos, Tóth Rezső és Vass Margit dr. tagokból álló számvizsgáló bizottságot. A Hübner József elháltával megüresedett jegyzői tisztelet Katona Gézára ruházta a közgyűlés.

A tárgysorozat utolsó pontja a Társaság jövő évi munkatervének vázlatos ismertetése volt. A sorozatos kiadványok továbbra is megjelennek, egy a nők számára indítandó lap terve is elő van készítve, 1943-ra szóló naptárt is ad ki majd